

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Указ Президента України Про Національний координаційний центр кібербезпеки від 07.06.2016 № 242/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/242/2016#Text> (дата звернення 07.10.2025).
2. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення 07.10.2025).
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 березня 2025 р. № 204-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2025-%D1%80#Text> (дата звернення 07.10.2025).

Подільчак О.М. к.ю.н., доц.,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

**ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ
ЗА І ПІВРІЧЧЯ 2025 РОКУ**

Корупція в Україні залишається однією з головних загроз національній безпеці та демократичному розвитку, відтак формування антикорупційної інфраструктури є незамінним елементом посилення міцності державних інституцій, виконання міжнародних зобов'язань України та руху до європейської інтеграції.

Відповіддю на ці виклики протягом останнього десятиліття стало створення комплексу спеціалізованих антикорупційних органів. Оцінка ефективності їх діяльності є важливим завданням для визначення шляхів удосконалення подальшої антикорупційної політики держави.

До системи антикорупційних органів України відносяться: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), що здійснює досудове розслідування щодо «топ»-корупції; Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), що відповідає за здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування НАБУ, підтримання державного обвинувачення в суді у відповідних провадженнях та інше; Вищий антикорупційний суд (ВАКС) – суд, компетентний здійснювати правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними кримінальних правопорушень та судового контролю за досудовим розслідуванням цих кримінальних правопорушень, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, а також вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави у випадках, передбачених законом, у порядку цивільного судочинства; Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – орган превентивного характеру, відповідальний за формування антикорупційної політики та запобігання корупції, здійснення контролю за фінансовими деклараціями, моніторинг способу життя посадових осіб та стеження за дотриманням обмежень щодо фінансування політичних партій тощо.

Безумовно, резонансні розслідування НАБУ та САП, спеціалізоване антикорупційне судочинство, відкритість електронного декларування повинні сприяти зменшенню рівня корупції у суспільстві. Але усі ці досягнення нівелюються відсутністю невідворотності покарання, «втечами» за кордон ключових фігурантів справ, розтягування справ на роки та значним навантаженням на бюджет країни.

Витрати з бюджету країни на утримання антикорупційних органів є однією зі складових «ціни злочинності». Це поняття, за визначенням кримінологів, включає в себе збитки, які заподіює злочинність, та витрати на протидію їй [1, с. 156]. Корупція завдає збитків практично в усіх сферах суспільного життя, призводить до втрат бюджету внаслідок розкрадання або неефективних витрат (наприклад, завищені ціни в держзакупівлях), скорочення інвестицій,

оскільки іноземні та вітчизняні інвестори уникають корумпованих галузей через непередбачуваність і ризики; призводить до гальмування розвитку бізнесу, штучних перепон на шляху отримання дозвільних документів, унеможливорює чесні перемоги в тендерах, сприяє уникненню перевірок, зниженню якості інфраструктури та послуг тощо. Корупційні явища впливають на зростання правового нігілізму, породжують недовіру до влади та інституцій, підривають віру в справедливість, закон і державу, загострюють соціальний конфлікт через зростання корупційної нерівності можливостей, зниження якості й ефективності правоохоронної та судової системи. Високий рівень корупції погіршує міжнародну репутацію країни, впливає на рівень підтримки та обсяг кредитів, умови для співпраці. Корумповані політики за рахунок корупційних доходів утримуються при владі, блокуючи реформи, викликаючи недовіру до політичної еліти та спроможності держави в цілому. І найважливіша проблема корупції в Україні – це підриг обороноздатності, розкрадання під час військових закупівель, що безпосередньо загрожує національній безпеці, коштує життів і здоров'я військовослужбовцям та цивільному населенню, руйнації міст і селищ ворожою навалою.

За оцінками Світового банку, через корупцію щороку втрачається близько 5 % глобального ВВП. В Україні втрати від корупції можуть сягати сотні мільярдів гривень щороку. На думку експертів, щорічно державний бюджет України втрачає 450 млрд грн через корупційні схеми [2]. Отже, ефективна робота антикорупційних інституцій є надважливою.

Які ж офіційні результати кримінально-правової протидії корупції? За першу половину 2025 р. ВАКС постановлено 52 вироки, з них 35 (тобто 67%, майже дві третини) із затвердженням угоди [3, с. 4], отже з мінімальним покаранням. Водночас, видатки на утримання ВАКС у 2025 р. становлять 507 млн 416,8 тис. гривень, у тому числі 407 млн 314 тис. – заробітна плата [4]. Припустимо, за півріччя використано половина вказаної суми – 253 млн 708,4 тис грн. Забезпечення функцій НАБУ – 2 млрд 179 млн 075,7 тис грн. Півроку – 1 млрд 089 млн 537,85 тис грн.; Спеціалізована антикорупційна прокуратура – 335 млн 985,3 тис. грн (півроку – 167 млн 992,7 тис. грн). Отже, на роботу НАБУ, САП і ВАКС за півріччя держава витратила 1 млрд 511 млн 238,95 тис. грн.

За даними ВАКС, за перше півріччя 2025 р. звернуто судових рішень до виконання щодо стягнення судового збору на 606,00 грн, про накладення штрафу, грошового стягнення (як засобу процесуального примусу) на 21 196,00 грн, інші стягнення на користь держави 231 228,00 грн. [5, с.4]. Сума процесуальних витрат, присуджена до стягнення – 2 184 278,48 грн (сплачено добровільно – 0 грн) [5, Довідка до розділу 1].

За півроку стягнуто матеріальної і моральної шкоди 140 млн 286 тис. 334 грн, застосовано спецконфіскації на 731 млн 370 тис. 603,51 грн [3]. Зрозуміло, що моральна шкода відшкодовується фізичним особам і не є поверненням коштів у бюджет країни, а матеріальна шкода може бути відшкодуванням юридичним і фізичним особам, і зовсім не означає, що гроші надійшли в бюджет. Тому за *приблизними найоптимістичнішими* розрахунками діяльність НАБУ, САП і ВАКС Україні за півроку обійшлася державі у 777 452 234 грн видатків (1 511 238 950,000 – 606,00 (судовий збір) – 2 184 278,48 (сума процесуальних витрат, присуджена до стягнення) – 231 228,00 (інші стягнення на користь держави) – 731 370 603,51 (спецконфіскація)).

В результаті один вирок у першому півріччі 2025 р. коштував державі приблизно 14 млн 951 тис. грн, майже 15 млн грн. І це ще не враховано вартість роботи Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), Бюро економічної безпеки України (БЕБ), які можуть бути дотичними до розкриття корупційних правопорушень.

Зважаючи на високу вартість роботи антикорупційних органів, треба пам'ятати, що НАБУ, САП і ВАКС мають справу зі складними справами проти топ-корупціонерів, де обсяги доказів – сотні томів, кропітка і складна юридична робота. У функції ВАКС входять ухвали, розгляд клопотань, арештів, запобіжних заходів, зняття недоторканності, апеляції – робота триває постійно, а вироки – лише фінал окремих справ.

Ефективна діяльність спеціалізованих антикорупційних органів, які притягують до відповідальності навіть службовців найвищого рівня, – це важлива превентивна робота, інвестиція у верховенство права та частина міжнародних зобов'язань України, зокрема перед ЄС і МВФ. Без дієвої антикорупційної системи не буде довіри донорів, інвесторів, громадян. Політичний тиск та спроби обмеження незалежності антикорупційних інституцій породжують недовіру суспільства до влади та загострюють соціальні конфлікти. Разом з тим, висока ціна корупційної злочинності, яка продовжує зростати, як в контексті збитків від корупції, так і державних витрат на утримання спеціалізованих органів, повільність процесів та низький рівень реальних покарань, вимагає пошуку нових шляхів запобігання корупційним правопорушенням. Одним з таких шляхів є, на нашу думку, виконання вимог ч. 2 ст. 67 Конституції України щодо загального обов'язку усіх громадян щорічно подавати до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом. Загальне декларування ускладнить можливості безкарно використовувати кошти, отримані злочинним шляхом, а посилення відповідальності за ухилення від сплати податків значно послабить бажання здобути і витратити незаконно отримані прибутки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
2. Скільки мільярдів втрачає Україна через корупцію / Бізнес. Банки. Кредити. Депозити. 2025 / 2011 - 2025. BusinessUA.Com URL: https://businessua.com/banki/68293skilki-milyardiv-trachae-ukraina-cherez-korupciyu.html?utm_source=ukrnet_news (дата звернення: 02.10.2025)
3. Звіт про розгляд справ і матеріалів кримінального провадження за перше півріччя 2025 року. Форма № 1-К ВАКС (піврічна, річна) / Наказ Вищого антикорупційного суду від 08.06.2021 № 23-а зі змінами, внесеними наказами ВАКС від 04.09.2023 № 18-а, від 06.11.2023 № 27-а. С. 7. 10 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/statistics/reports/1-%D0%9A_10.07.2025.pdf (дата звернення: 02.10.2025)
4. Про Державний бюджет України на 2025 рік : Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 19.11.2024 № 4059-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4059-20> (дата звернення: 02.10.2025)
5. Звіт про оперативність розгляду судових справ за перше півріччя 2025 року / Форма № 1-О ВАКС, 10.07.2025 https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/statistics/reports/1-%D0%9E_10.07.2025.pdf (дата звернення: 02.10.2025)

Прокопчук М.Л., аспірант
Науковий керівник: Сергієнко Л.В.,
д.н.держ.упр., доцент,
декан факультету національної безпеки,
права та міжнародних відносин,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ: ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

Розвиток технологій та швидке зростання ринку віртуальних активів створюють принципово нові виклики для систем фінансового моніторингу у всьому світі. Україна, перебуваючи на шляху європейської інтеграції та одночасно протистоячи збройній агресії, опинилася перед необхідністю формування ефективної національної системи контролю за операціями з криптовалютами, здатної запобігати використанню цих інструментів для фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.